

Landskap: Småland..... Upptecknat av: Fabian Karlsson.
Härad: Konga..... Adress: Boaryd, Väckelsång.
Socken: Väckelsång, Tingväs, Kobbiled, Berättat av
J. Sandberg, Linneryd.
Uppteckningsår: 1932..... Född år i

Uppteckningen rör	sid.
Från gamla tider. Minnen från nödår m.m.	2
Gamla seder och folktro vid en del helgdagar.	6
"Glosen" Skåpsöen Gamla byggnader.	10
Tomtehistorier.	14
Gammaldags husdjursskötsel. Seder och bruk, skrock och vidskepelse.	17
Gamla ordspråk, ordstäv och lustiga uttryck.	21
Gamla gätor.	42
Gamla gätor eller barnlekar.	47
Historier om ordstäv.	49
Hur onda människor satte sjukdomar på folk.	53
Tattarehistorier.	54
En frimurarehistoria.	55
Lantmätarehistorier.	57
Små hembygdssågner.	59
Trollsågner.	62
Hur räven lurade björnen, en liten saga.	65

	sid.
Historier om tjuvar.	66
En gammal rövarhistoria.	70
Spelmän i Väckelsång.	72
Andliga musiker i Väckelsång.	76
Några s.k. kloka i Väckelsång.	78
Pastor Linell.(var kunnig i hemliga konster).	82
Knallar och tiggare.	83
"Höka-Massen".Ett bygdeoriginal.	86
Gammal ramsa.	
Träskomakare Aron.(en originell hantverkare i Nöbbele socken)	92
Gamla vaggvisor, räknerim och barnramsor.	94
Barnramsor.	99
Gamla ramsor och skämtverser m.m.	100
"Feskesta krakasol".	105
Religiösa visor.	106
Gamla kärleksvisor.	112
Gamla visor. Amarikavisor.	117
Rallare och militärvisor.	123-138
1878. 1879.	13

4759

Boaryd, Väckelsång den 8/3 1932.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Herr Lektor

Eric Elgqvist!

Jag insänder härmed de uppteckningar jag har gjort om de frågor, som Hembygdsförbundet uppställt vid den till jul utlysta pristävlingen. Största delen av mina uppteckningar äro gjorda i Väckelsånga socken, därav det mesta efter åldringar här i Boaryds by.

Jag har ej hunnit med mera, men jag fortsätter naturligtvis upptecknandet.

Högaktningsfullt
Fabian Karlsson.

Anders
Höga
Väckelsång
Tingsås
L. Sjö
Minnen

av Hönshuset l.
hant. Jönköpings socken

4759

uppteckn. av Fabian Karlsson
av Boäng Väckelsång

Från gamla tider.

Minnen från nödår. m.m.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

Uppteckn. i Väckelsångs socken av Fabian Karlsson.

Efter den torra sommaren år 1868 kom ett nödens år 1869. Man kan ibland få höra de gamla berätta om sina minnen från detta svåra år.

På hösten 1868 var säden så kort, att man ej kunde bärga den i nekar, utan man måste slå av och räfsa ihop den. Kornet ryckte man upp med rötterna, så som man "röskå höå", och kunde på så sätt fås ihop i nekar. I sädesladen fick man ej mera än efter logbalken. Potatisen blev ej stort större än nötter.

Nu kan man nog knappast tänka sig vilken nöd det var i fattiga torparhem, där det fanns en stor barnskara. Man brukade samla ihop hängen av hassel och frö av syra, som man sen kokade gröt av. Fick en fattig torpargumma i något bondkök ett ben att koka på, ett ben utan kött, då blev hennes glädje stor.

Till en gård kom en torparhustru och grät förtvivlat och bad om litet mat till barnen, ty de hade ej fått något att äta på länge och skreko så hon ej förmådde höra det. Hon fick litet mjöl i kjortellomman, vilket hon gick hen och kokte gröt av.

Skriv endast på denna sida!

Fattiga barn gingo på åkrarna med en säck och samlade rätt på gamla ben, som de sedan sålde för en liten slant. Mången gick på arbete för bara maten. Betalning med pänningar var ej ofta tal om. En torpare kunde gå och flåhacka och nyodla för en omgång skättefallskläder. - Höskörden år 1868 blev också dålig, så att den vinter som följde blev det stor foderbrist. Man rev av halmtaken av husen och gav kreaturen. I Östan Myrans roten hade man det bättre ställt, ty där kunde man på de stora ljungmyrarna Ringsmosse och Pinnamyrs slå ljung till kreaturen.

- Från Boaryds by körde man ner till Johanneshus i Blekinge och köpte halm. Den halmen man där fick köpa var vete halm. Det berättas, att man i den halmen hittade otröskade veteax, som man tillvaratog. Detta vete gömde man och sådde nästa vår, och sedan förökades det vete år från år. Detta var det första vete som såtts i trakten. Förut hade vetet varit ett alldeles okänt sädesslag där. - En bonde i Fiskestads by säges vara den förste i socknen, som anlade en klövervall. Detta var ju något nytt och kritiserades oerhört. Gamla förståndiga bönder sade, att detta var det dummaste de hade sett, att så skämma ut åkerjorden, med att så igen den. Man trodde också, att det ej gick att få upp vallen igen. Och med den tidens dåliga redskap träårder och hacka, var det nog rätt så svårt. Men så började vändplogen att användas. Först började smed Berggren i Kvarnåmåla och sedan Liljendal på Lidhem att bestå tröplogar. När någon bonde skaffat sig en tröplog, så fick han låta den "gau

pau läune" (låna bort) till traktens övriga bönder.

Utom träårder så voro leaharven och trebillen de vanligaste jordbruksredskapen. Leaharven hade vanligen lösa pinnar tillverkade av "grangaungla" (grenar). De hade huggits så nära stammen att en "klauns" (klump) blev i ändan. Pinnen trädde i harvens "bualing" ovanifrån, så att klumpen fasthöll den. Trebillen använde man vanligen att mylla ner korn med.

Vanligt förr i världen var, att bränna "rössla" (svedjeland). Första året hackad man ner potatis, som blev mycket stor och bra bland torven och askan. På hösten sådde man råg där efter potatisen. Med "småijtyeen" (bränderna från svedjelandet) hägnade man omkring stycket.

Lin odlades förr på varenda gård, ty både mans- och kvinnokläder voro hemmavävda. I tjänstefolkets lön ingick att "askalann höå". När linet på hösten skulle brytas, så hjälpte man alltid varandra i byn. När någon fått sin "höå" torr i bastan, så budade han byns brytekarar en eftermiddag att komma till hjälp. Inne i bastan var en som lämnade ut linet, det brukade vanligen vara den, som eldat där. Linet lämnades ut i "hännå", en till varje brytare. När detta var färdigt, så lades "tvau hännå ihop te en locke". Tjugofyra lockar räknades som en "limme". I bastan skulle alltid brytefoket ha "mellanmaul". Man bar mat till bastan i ett rissel med tillredda högar till var och en. Underst i högen var en "kakefjäring brö", däruppå hade lagts många sorters sovel och ost samt alltid två sorters pannkaka,

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

Svedjelund

Lindöling

4759

korngröns- och morotspannkaka. På kvällen blev sedan ett hej-
dundrande brytegille.

På sommaren hade männen alltid helvita skättefalls-
kläder. Någon gång kunde det hända, att man färgade en del garn
med hundkåx och ekbark och vävde in en del ränder. Men då skulle
det vara riktigt fint. På vintern hade man vadmal och "stampety"
till kläder.

Innen kaffet kom så mycket i bruk, så slog man enbär
och kokade enbärdricka. Gamla björkar borrarades och saven tappa-
des av dem. "Birkelaj" var ett sött och gott och mycket använt
dricka. Björken kan kallas fattigmans ko.

F.K.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Gamla seder och folktro vid en del helgdagar.

(Upptecknat i Väckelsångs socken av Fabian Karlsson.)

Många gamla seder och föreställningar vid årets helgdagar hava länge levat kvar.

Julanatt kunde man blicka in i framtiden. Om man i ett rum ensam och fullkomligt tyst inväntade tolvslaget, så så kunde man då få se sin tillkommande make.

I Uvanäs, Väckelsång, skulle en piga en gång försöka utröna vem, som skulle bliva hennes man. Hon vakade julanatt sittande ensam i ett rum. Vid tolvslaget såg hon sin husbonde komma in i rummet till sig. Husbonde var gift varför hon ej kunde tänka sig honom som sin tillkommande make. Hon trodde således, att det var han själv i verkligheten och ej en syn hon såg. - På morgonen frågade husmodern henne, om hon hade fått se någonting. "Ja, då hade ja nock, men husbongen kom å fördärvade då för mig", sade hon. Men husmodern förstod. "Bli snälla ve mina baan", sade hon till pigan. - Det förutsedda gick även i uppfyllelse, säges det, ty hustrun dog snart därefter och bonden gifte sig sedan med pigan.

Man trodde även, att om man sprang runt stugan vårfruafton, så stötte man ej sina tår under sommarens lopp. - Men skulle man ändock råka stöta någon tå, så brukade man förr läsa denna ramsa:

Jag stötte en tau,
ja tro då va tvau.
Den ena ä röten,
den annra ä bröten
å den trea ä alldeles au.

Påskveckan, som kallades "dömmelvekan", hade var dag sitt särskilda namn: "Blau maunda, vita tisdä, dömmel onsdä, skära torsdä, launga fredä, och pauska lördä." Dymmel onsdä ritade man kors och hängde "pauskapyngle" på ryggen på varandra. Skärtorsdags morgon voro häxor och elaka käringar ute och drevo sina leda konster. Långfredags morgon skulle barnen hava stryk med ett litet ris. Påskdagens morgon troddes solen dansa, just som den syntes gå upp. Den dansade av glädje, sade man.

Midsommarafton före kl. tolv skulle man plocka en blomsterkvast av så många olika sorters växter man kunde finna. Denna "yartakaust" upphängde man i taket till torkning och använde den sedan vid sjukdomars botande. - Även midsommarsnatt kunde man få reda på vem som skulle bliva ens make. Om en flicka på midsommarnatten gick ut fullständigt naken och sopade farstustenen, så fick hon på slaget tolv se vilken, hon skulle hava till man. Men den sålunda framkallade skulle vid det tillfället fara mycket illa. Flickan fick sedan aldrig, när hon blivit gift

Skriv endast på denna sida.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4759

för sin man berätta om det hon företagit sig den midsommarnatten,
ty då blev äktenskapet olyckligt.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Gamla byggnader.

Här skall nämnas litet om gamla byggnader och en del små egendomligheter vid dem.

Boningshusen voro förr endast ryggås- eller "sparrastuå". Ibland försedda med s.k. loft. Farstudörren bestod för det mesta av "halvdöra". d.v.s. dörren var avskuren på mitten, så att det var två dörrar, den ena över den andra. (Ett gammalt ordstäv: Den hängå å jö som en hunn pau en halvdöå.) Innan för farstudörren hade vanligen yxahänget sin plats.

I Väckelsånga socken fanns i Boeryds by och hela trakten däromkring vid 1800-talets början endast ryggåsstugor, utom på herregården förstås, ty där fanns en större byggnad med bruten takresning och dessutom fanns där tvenne flygelbyggnader. När den första bondgårdsstugan uppfördes i två våningar år 1802 där i byn så tycke man ju detta var något storståtligt och så kallade man den allmänt för "Byggningen", vilket namn den än idag behåller.

De gamla ladugårdarna voro timrade helt och hållet, således ej blott fähuset utan även sädesladan och gavlarna ända upp till ryggåsen. Oftast voro timmerträden längst upp på gavlarna oskrädda eller rundade.

Skriv endast på denna sida!

För timmerträdens sammanbindning med varandra var emellan dem här och var lagd en sten nedfälld i ett trekantigt hål. Detta skulle vara i stället för pinnar och dubbar, och så hade man sluppit borra hål i träden. I sädesladan hade här och var gjorts korsformiga hål i timret så här: . Dessa hål kan ju hava tjänat som lufthål, men de hava troligen även haft annan betydelse. Skulle de endast ha tjänat som lufthål, så kunde de ju haft en annan form. De kunde t.ex. ha varit runda. Man kan ju tänka att de korsformiga hålen utsågats för att skydda säden mot förgörelse eller annat ont. Dörrarna inne i ladugården hade gångjärn av trä. Tvenne ribbor voro fästade på dörren och igenom hål i dessa hade stuckits en enkäpp, som var fästad vid väggen. - I fähuset använde man i stället för järnbindslen trävidjor och träklammar. Framför varje kreatur hade gjorts ett hål i väggen och igenom dessa hål hade vidjorna stuckits ut. Utanför väggen hade man slagit en knut på varje vidja för att fasthålla dessa. När kreaturen åto, så linkade hela knutaraden fram och tillbaka.

Vid Pungsholmen i Nöbböle socken fanns förr en liten bod troligen använd som matbod och som säkerligen var mycket gammal. Den stod kvar tills för några år sedan, då den måste lämna plats för en annan byggnad. Den lilla boden var ungefär 3 meter i fyrkant och höjden var kanske något mer eller $3\frac{1}{2}$ - 4. den var torvtäckt och med mycket låg takresning och breda vindskidor. På ena sidan var en liten låg dörr. Det lilla huset såg egendomligt ut på grund av den stora höjden motsvarande grundplanet.

Ett slags byggnader från husbehovsbränningens dagar är de gamla brännerierna, som väl numera äro alldeles försvunna. Litet varstädes i gårdarna finnes det minnen därifrån. Det är de gamla "söftekaen". I Ringshult, Väckelsång fanns ett litet sådant bränneri, som på sista åren blev använt till svinstia. I Boaryd Södergård fanns förr ett mindre bränneri vid vägkanten. I detta bränneri trodde man en gång att det var spöken. Man hade hört det "donta" därinne på nätterna. Men spökeriet hade sin förklaring. Mor Lisbet i Neregås hade lagt ner surkål i en tina och ovanpå locket lagt stenar. När surkålen jäste fick locket allt ibland en stöt. Det var detta "dонтane" som var spöket. I Boaryd Mellangård stod ett större bränneri. Nedervåningen var byggd av sten, och utanför den ena väggen var en stenbrygga upp till andra våningen.

Ett slags byggnader, som nu snart hava försvunnit äro de gamla ladorna på "måsalaggarna". Dessa små gamla lador hava använts på den tiden de nu odlade mossarna voro vattendränkta kärr, där man då slådde och torkade höet vid "laggen", (kanten av kärret.) Höjd, längd och bredd var nästan lika på dessa lador. På den ena sidan var en liten glugg, som inte var större än att en "höbåja" nätt och jämt kunde stoppas genom densamma. För gluggen fanns ingen dörr, utan den tilltäcktes i stället med lösa timmerbitar. I gluggens båda kanter satt urkälade stycken, som fasthöll de korta timmerbitarna i gluggen, Sådana små lador voro alltid timrade och hade stora korsknutar.

Skriv endast på denna sida!

4759

En sådan gammal lada fanns vid en mosse i Boeryd Mellag.
Väckelsånga socken tills sommaren 1931 då den blåste omkull.

Fabian Karlsson.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Smil.
Karna hel.
Västboing, P. 2
1932

4759

Tomte - historier.

(Upptecknade i Väckelsångs socken.)

För att husdjuren skulle trivas och må riktigt bra, så borde man hava en tomte i ladugården. Tomten tycktes trivas bäst i gamla och förfallna hus. Om natten, när de andra sovo, då vårdade tomten sig om djuren och såg till att allting var i ordning i gården.

I Kvarnamåla hade man en gång en ko, som efter kalvningen ej kunde stiga upp. Drängen blev ombedd att vakta kon, och hjälpa henne om hon försökte stiga upp. Frampå natten kom en liten, liten man och strök kon över korsländen. När han gjort detta steg kon genast upp. Drängen gick då in och sade att kon var bra. Men käringen trodde honom inte förrän hon själv hade varit ute i lagårn, och sett att kon stod uppe. Den lille mannen var då försvunnen.

Mången säges hava sett tomten, när man kommit ut på logen för att ottetröska. - När man ottetröskade på en gård, så hade man tomten till hjälp vid tröskningen. Men tvåtröskade endast, men man kunde tydligt höra ett tredje slag, utan

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

att man såg någon tröskekar. När man kom in till frukosten, så var det dukat till den tredje, ty även inne hade man hört hur det tröskades ute på logen. Drängen gick ut och ropade i logdörren: "Tree tröskakaen ska gau ing å äta mä". Men man borde ej visat sig förstå någonting om tomtens tröskehjälp, ty från den dagen tröskade han ej mera där.

Tomten tycktes gynna sparsamheten. Något "höснаflös" ville han ej veta av. Om man ville visa tomten någon erkänsla för hans arbete så fick man ej giva honom något annat än matvaror. Grötfatet med smörhåla uti vid jul var ju vanligt att han skulle ha. Men klädespersedlar fick man ej skänka tomten, ty då flyttade han med detsamma.

På Lidehem hade man förr en tomte, som brukade sikta mjölet där. Som man hade sett att tomten hade mycket trasiga kläder, så lät man sy en liten kostym till honom. Man hängde kläderna vid mjölbingen, för att tomten skulle se dem, när han kom för att sikta. Så gömde man sig i närheten för att titta i smyg på tomten och se vad han tyckte om de nya kläderna. När tomten kom och fick se att han fått nya kläder, så klädde han om sig med detsamma. Och så ställde han och betraktade hur fin han var. Han klappade sig och strök med händerna över kläderna och sade: "Ja ä grannå here, ja allri sekta meå". Efter den dagen siktade han ej mera på den gården.

På ett annat ställe lät man sticka ett par små vantar, som man lade ut till tomten. Han tog även emot vantarna, men flyttade sedan från gården.

Slut endast på denna sida!

Men det var ej blott i lagården och inomhus som tomten hjälpte till och höll uppsikt så att allt var i ordning, utan även ute på åkern var han med och såg efter att det ej slarvades.

På en gård, där man hade en tomt, såg man honom ute på åkern en kväll i skördetiden, när man höll på med att sätta upp säden i "laungtrava". Man såg i skymningen en liten, liten man gå utefter varje hög och räta upp axen.

En gång fick en gammal man se tre mycket små män på en åker i Östad by, där de gingo och plockade ax. Mannen kastade en liten sten åt dem. Det var ju bara för att skoja med dem, men detta hade han ej bort göra, ty för han springa för livet fram till närmaste gård. Där gömde han sig under ett bykekar.

Om man byggde ett nytt hus, så kunde man förstå om tomtarna tycke om det. På nätterna sedan byggmästaren och folket lämnat bygget, fortsatte tomtarna byggnadsarbetet. Då kunde man höra dem timra och bulta vid bygget, precis som man hörde det på dagen när byggefolket var där.

De gamle berätta, att när man för många år sedan byggde ett nytt boningshus i Boerydman då varje natt hörde det arbetas vid bygget.

Fabian Karlsson.

4759

Gammaldags husdjursskötsel. Seder och bruk, skrock
och vidskepelse. (uppteckn. i Väckelsångs socken av F.Karlsson)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

För att höet skulle räcka länge, så måste man draga det ur "bonken" med en krok. Tog man ovanpå blev det "fö odrytt".

Det fanns ett sätt att skydda sina kor för sådana elaka käringar, som togo mjölken ifrån dem. Hörde man någon sådan trollkäring på skärtorsdags morgon ropa: "Så laungt mett rop höres ä sanket mett", så skulle man genast svara: "Nej, loart i bötta ska du ha". När den käringen sen försökte mjölka så fick hon "nötal" (kogödsel) i sin börra i stället för mjölk, om man svarat henne i det ögonblick hon ropade. När en sådan trollkunnig käring ville tjuvmjölka, så satte hon sig att mjölka på trästickor.

Trodde man att djuren blivit förgjorda av illasinnade människor när de ej ville trivas, så kunde de botas om man gav dem in av "nåe stölet å hämbuet". d.v.s. man skulle giva djuren av något som stulits och sedan av tjuven återställt till ägaren.

När man skulle leda en ko , som inte ville bli tidd- till tjur, så var det bra att leda runt en större jordfast sten.

Skriv endast på denna sida!

Askan från julbrasan skulle man strö över kreaturen , för att de ej under sommaren skulle få ont av bromme och ohyra.

Att låta kreaturen gå över en råstång ansågs vara bra. Såstången var den stång, som användes när två man skulle bära en vattenså och den såg ut så här:

Om en fågel kom flygande in i ladugården, troddes det bliva tur med kreaturen.

När man köpte ett djur, så skulle man försöka få litet mat med sig från stället där djuret köpts, då kom djuret att trivas på det nya stället. Om man t.ex. hämtade en spädgris så skulle man "ha en kaka i lomman mä sej hem för att inte patta-grisen skulle låijas ve".

Var man snäll mot katten, så trivdes alla de andra djuren. Om katten var orolig, då var det ingen reda i huset utan split och osämja, trodde man.

Var det svårt att kärna smör av grädden efter "sännekoå", så troddes de vara förgjorda. Då var det bra att röka kärnan med svinhår.

Uppteckningar från olika socknar.

När gräddan ej gick att kärna, så skulle man taga hår från de kor, som man trodde vållade detta. Och bränna i bakugnen.

Att spika en hästsko under bottnen på kärnan var också bra.

(Uppt. i Tingsås socken.)

På julnatten innan man for till julottan, skulle husfadern taga av julölet och hålla över korsryggen på

Skriv endast på denna sida!

4759

när de lämnade gården, så kunde de ej taga boskapsturen med sig.
(Linneryds socken.)

Tattare borde man kasta eld efter, för att de
ej skulle kunna skada kreaturen. (Nöbbele socken.)

När en ko kalvat, så fick man ej bära ut
efterbörden förrän den blivit kall. Om en ko kalvad på natten
så måste man låta efterbörden ligga inne i ladugården tills da-
ger. (Väckelsångs och Nöbbele socknar.)

Om man slog ut mjölk på marken, så mjölkade
korna blod. (Nöbbele socken.)

Fabian Karlsson.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

20

Gamla ordspråk, ordstäv och lustiga uttryck.

(uppteckn. i Väckelsångs socken av Fabian Karlsson.)

A. - F.

Aasaskav å käringagnav ä dä värsta som fenns.

Aga den som agas bör.

Alla ä baan i början.

Allt va mina öjen sia dä kunna mina hännå göra, sa fiöspelare
Johansson.

Allting ha en änne, men koeven den har två.

Attan, den, liksta ko å sätta bötta öne, sa gubben, när han
skulle sälja koen.

Au dä skinnet blia inga byxå.

Au gauvå å gåijngauva vara vänskapen längst.

Arja kattå faur revet skinn.

4759

Baarte ä bra, men hemma ä bättå.

Blaus Kajsa!

Bra kar reda sej självå å en skitå ä inte vär å hjälpa.

Bäst som dä regna, så kommå dä en skuå.

Bättre brölösa än raulöså, sa käringen, torkade boet med katten.

Bättre en fåjel i näven än tie i skojen.

Bättre å stämma i bäcken än i auen.

Bättre såint än allri.

Den blinna hönan kan fåu ett koarn, ho mä.

Den nåe spar, han nåe har.

Den ene kaarpen huggå inte öjat u den annre.

Den blottra pau, som nää en gåijt skitå pau nävå.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

22

4759

Den, som kommål först i påsen, ska sist u.

Den, som kommål först te kvarn faur först mala.

Den hunnen man körål aut skojen bitål ingen hare.

Den snaule han spar och skam han tar.

Den, som nåe har, han nåe mestål.

Den sej i leken gea faur leken tåla.

Den, som vänta pau nåe gott, vänta inte förlånge.

Den, som klandra arbåijtet, lasta mästå.

Den illa görål den illa farål.

Den vise fela ock.

Den som väl laue, sa den late, satt på sängkanten.

Den ä törrål som en håfranävål.

Di haa hönål te sitt koan.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

23

4759

Di förlåvå ha bå sektebrö å väitebrö varevelia da, för di vait
sig ingen stunn fri frau friare.

Di ä goa, fö ja haa själva såijlat dom, sa Pesse-Pellen om
sockåpennana.

Di bena myggå å svälja kamelå.

Dä görå väl aut nåe, sa gubben å tjärade rävsehuet.

Du prata, som om du hade hue önnne armen.

Dä blia väl näen rau, sa gunman, som bakte pannkakå.

Dä gaur som om de vore smort.

Dä gaur framå tebaka, som Pesse-Pellens handel.

Dä har kommet mä träskoosten.

Dä kommå igen, sa käringen ga grisen fläsk.

Dä fenns meå brokia henna än prästens.

Dä liåmåen dä skria.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

24

Dä kaarpana ska ha så ska di. **4759**

Dä rennå möe vann måen mjöllan sova.

Dä som ä fö möe så dä ä, sa gumman feck si staen.

Dä som orätt faus, ska mä sörj fögaus.

Dä, som gömnes fö natten, gömnes te katten.

Dä tar sig, sa pojken som skrikandet.

Dä stämmer, som en körkeräkning, för den stämmå allri.

Dä smaka meriskt.

Dä, som ä gömt i snö, komnå opp i tö.

Däa autelen ä däa samlas kaarpana.

Dä va lia laungt som Auka baarsöl, fö dä vara ifrau måen te kväll.

Dä växå neraut, som sorompan.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25

4759

Dä va sjüttan, att attan skulle va så nära nettan att inte tjue feck rum.

Dä va i den gamla goa tiden dä.

Dä va i den gyllne bongatien dau vi järade mä fläskasiå å hade istavaung te vejehaunk.

Dä va en spik i likkistan.

Dä ä brautt som riva smöå u ellen.

Dä ä blanksletet som en tiggarkröcka autte da före jul.

Dä ä det tjocka, som kosta pängå, sa käringen om kaffesumpen.

Dä ä inte den enes skull näa tvau träta.

Dä ä som köra huet i ett vespebo.

Dä ä ett brusane vär, sa gubben, gjoratt i skåpet.

Dä ä som slåss mä brunnsvingen.

Dä ä inte sau noga mä en korv i slakte tien.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

26

Dä äi inte längre mällan bergen än trollen träffas.

Dä ä saundags å snyta sig när näsan ä au.

Dä ä klart som korvaspa.

Dä ä inte baarte, de som rennå frau näsan te monnen.

Dä ä ett schau, innan man bli tvau, å meå innan man blia fleå.

Dä ä inte gull allt som glennra,

Dä ä inte svauet å skära brea remma au annans läå.

Dä ä som dä svaura auret.

Dä ä ogglå i måsen.

Dä ä ingen aarning i dä hära huset, så katten, ble utkörd pau
julafton.

En behövä inte lära gamla kattå lapa mjölk.

En asanne kan komma lia fort som en rasanne.

En ann kan va lia go som ~~en ann~~ på denna sida!

4759

En fåjel i näven å bättå än tie i skojen.

En gaung blia ingen vane.

En liten görå möe mäen en storå vänne sej.

En liten tu kan vältå ett stort lass.

En ongå kan kvecktt dö, å en gammal kan inte länge leva.

En olöcka kommå sällan ensammen.

En ska nåe göra, nåa en inte kan dröppja, sa Kitta å söp bränn-
vin.

En pära dau å en pära dau, då å nåenstens taet.

En tåli man han liå.

En vänli frua ska ha ett vänlitt svar.

Fenns då hjärterum, så fenns då bausarum.

Fint ska då va, kosta va då vell.

Flyanne krauka faur nåe, ~~men sötanne intet.~~ Ska flyende på henne. Ska!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

28

4759

Fraua å lära sättå maungen te ära.

För möe å fö lite skämmå allt.

Föstaup du dej inte pau skoj, sa käringen å vre naoken au toppen.

Gobben ä gammel och skinnen är skört.

Gott å fau lite rent pau sej, sa käringen å vänne särken jul-afton.

Go början ä halvgjort arbåijte.

Goa oå ä klåijn betalning.

Gott skinn jea töjen.

Gåijnväja ä såijnväja.

Haa man en go ko, sau mjölka skam den.

Haa du sett räven med den röa rompan.

Haa man fautt klam, sau faur man fäl ko.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

29

Haa en möe järn i ellen, sau blia nåe bränt.

Haa en baarjat grisen, skrikårhan hela auret.

Han levå pau grant vää å fajlasaung.

Han gea sej inte sau länge han tya togga mjölgröt.

Han vell komma utom hunnajöet.

Han å i den goa luan.

Han hängå å slängå, ack om den vore i mej! sa katten om korven.

Hade inte Om vatt mä, sau hade myggan staungat ihjäl tjuen.

Hasteväark blia lasteväark.

Herren ga å skam to, sa käringen, nåa räven to toppen.

Hemmet vi söka, sa den fulle lau i diket.

Hon kan va hynga pau ejen sopedynga.

Hå man vriå sej, sau haa man ändan bak.

Skriv endast på denna sida!

4759

Hää ä ingen hunn begraven, fö rompan syns inte.

Hää hjälpa vacken vitlök eller Fader vår, sa käringen, läste för koen.

Hää vila inga låijsamhetå.

I da spelte vi bra, sa orgeltramparen te organisten.

I en skock kräk fenns allti nåe brokitt nöt.

Ingen da utan en läre en ra.

Ingen våit vaa haren haa sin gaung.

Ingen våit vaa skoen klämmå, utan den, som haa den.

Inte ä den gjordå en natt å törkad pau spisen.

Inte en smul lapade kisse.

Inte ä dä lönt å va lessen fö katten ä majä, nåa rompan väjå ett punn.

Ja gaur som ja stölet det å inte fautt baka, sa käringen gick i halkan.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

31

4759

Ja, hör dej min vän, men kan inte hjälpa dej, sa fulla bonden
till brännvinskaggen, som rann ut.

Ja, den är gammal som Arons gris.

Ja ska ändau gris ha, sa gubben hade grisen i 7 aur.

Ja, sau håijte dä, sa bongen te abbtekan.

Ja settå inte illa, sa rättan, satt pau osten.

Ja synå väjen, sa länsmannen lau i diket.

Ju meå kocka, sämre soppa.

Jämt skägg, sa bongen rakade katten.

Knepia don, sa tjuven om hancklåvana.

Knepen ä mönna, bara en föstaur å använda dom.

Kommå da, sau kommå rau.

Konsterna ä maungahanda, sa käringen, to loppan mä elltaungen.

Lagen ä te fö å vrängas å krängas.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

32

Lat man faur majå kaul.

4759

Lasse följa mor.

Lika baan leka bäst.

Liten kan bli stoå.

Lite men välment.

Ljuå ja, sau ljuå mästå, sa skomakapojken.

Lortia baan å rena grisa, den bongen ska man prisa.

Man börja mä en knappnål å sluta mä en selvåskål.

Man sakna inte koen föän bauset ä tomt.

Man ska ta skeen i granna hann.

Man ska inte skrika hej! föän man ä övå bäcken.

Man ska inte dömma hunnen ätte huet.

Man ska inte kosta krud pau döa räva.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

33

Man ska böja vejan mäen den ä grön, sau blia den bae fager å skön.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man ska inte gau övå auen ätte vann.

Man måste lära krypa innan man kan gå.

Man måste smi mäan järnet ä varmt.

Maten ska tössta munnen.

Man väijt va man haa, men inte va man faur.

Maungen gautt ifrau gaur å grunn, men ingen frau sett senne.

Min gärning nauditt skauda, sjongde bongen nää käringen feck baan.

Mors mat är bäst, sa pojken.

Måneglans å käringadans vara inte daen ut.

Måenlaut baa kvällagraut.

Mörksens gärning blia dagens skam.

Möe haa ja sitt, men allri maken, sa dakan.

4759

Nu börjas dä sa Kalle Kruse.

Nu fö tien ska dä antingen va ösa, pösa, ella örpa, snörpa.

Nu haa Ola hälsat pau.

Nu haa hönevingen gautt i säabingen.

Nu feck ja en spik i min likkista.

Nu komma di, sabongen om varjana.

Nu ä dä slut mä vysslandet sa pojken nää läpen sprack.

Mää dä regna välling, sau haa den fattie ingen ske.

Nää alla spotta pau en ståijn, sau blia den vautå.

Nää dä ä gjort, sau faur dä va, sa gubben , som geft sej.

Nää dä ä bjutt sau å dä jett, vell di haulante goe ella hocke
som helst.

Nää föllet gaur in , gaur vettet u.

Nää dä regna en da i Skaune, sau regna dä autte da i Smaulann
ifrau träen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

35

4759

Nää katten ä baatte, dansa rättåå pau boret.

Nää nöen ä störst, kommå hjälpen först.

Näen haa ingen laj.

Ombyte fönöjä, så käringen å vände särken.

Om dä ändau vore grötanjöl, sa bongen om snöen.

Om en envåiten å en föavåiten kommå ihop, sau kan dä gau sau.

Orätt faunget ä lätt fögaunget.

Oxen ä grannå, sa smaulänningen.

Pau sej självå kännå man anra.

Pip, din sytta!

Pladask!, sa bongen, slo näven i grötafatet.

Pruta nätt å betala rätt höra alla mänskå te.

Prästapåsen ä bottenlösa.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

35

4759

Rent väsen sa Skit-Malin.

Renlihet ä dygd, sa käringen vände sin särk pau julafton.

Rummet ropa inte.

Rullan gaur pau Lindströms ving, Kajsa vet om ingenting.

Rätt ska va rätt.

Rätt, som dä regna kommå dä en skuå, sa käringen om väet.

Sau kan dä gau, näe inte haspen ä pau.

Sanna mina oå, sa Tullberg.

Sia de riten mamma, sa gamle glasmästå.

Saudan herre, saudan dräng.

Självå ä bäste dräng.

Skaul pau hällten, sa pian, drack u mjölken fö kalven.

Skaul söstå! sa skraddan te gåijten.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

37

4759

Släkten ä värst sa räven om den röa hunnen.

Smaka dä nãe sau kosta dä nãe.

Smau smölå ä också brö.

Smau sauå å fattia vännå di ska en inte förakta.

Smau grytå haa också öen.

Smau oå å fyndia ä bättå än maunga å myndia.

Snart ä dä slut mä julen å dä granna bröet.

Som di gamle sjonga, vyssla di onga.

Som man bädda faur man ligga, Bädda väl!

Som man saur får man skära.

Som man koka faur man äta.

Spiken dro.

Stora oå å fett fläsk fastna inte i halsen.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

38

Stora i oen, liten pai joen.

Sulten maje ä bästa kock.

Sus å dus göra öe hus.

Ta dä pau Råvausalien.

Ta utau alla sju slajen, sa gumman, bjudde pau en sorts kringlå.

Tala man om skam, sau staur han i fastan.

Tocken ä inte mönna sellå värå.

Tocket läå ~~va~~ token smörja ha.

Tjuva stjälå ifråu tjuva allt va tjuva äjå å haa.

Tjuven lemna väggana, men ellen taa allt.

Tvau stora könna inte va i samma påse.

Trava, Stava.

Tänk om väre velle vanna sej te ja ginge hem, sa käringen gick
i motvind.

Skriv endast på denna sida!

4759

Tösst min lälle monn, sau faur du sockå.

Utflöjet oå kommå inte tebaka.

Ungdomen rasar, sa gumman.

Vell du, sau vell du, ella hække som helst.

Vi ska si pau väven sa Blinna Sara.

Vi träffas pau Värnamo marken, sa smaulänningen.

Ve glasens klang, sa skomakaren, crack u blötbaljan.

Välkommen i de gröna.

Världen ä viå , sa gumman, kom in i nästa socken.

Vänta du te min ko kalva, sau ska du ha lia gott igen.

Åh, sau möe, sa pojken om råttalortanne.

Åh, dä börja ta sej, sa pojken om Kgrikandet.

Å allå den mönne goe gröten, sa den fulle gubben nää han spydde.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

40

4759

Ä en inte föavåljten sau faur en inte nåe våijta.

Äpplet fallå inte laungt frau träet.

Ärlihet vara längst.

Ät påppå mä, din basse, sa barnongen å slo skeen i huet pau
ormen, som drack mjölk u skaulen, som barnet aut "mjölk å såppå"
u.

Ännen krönå väcket, sa käringen, som råkadeesä ta sej i bake-
träjet.

Ödet ä sej likt, sa kattungen nåa den ramlade i tjäreburken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

41

Gamla gåtor.

(Uppteckn. i Väckelsångs socken av Fabian Karlsson.)

På vaur äng, staur en dräng
mä gröna byxå å röå hatt.
Hans namn ä Pettå Dexman,
röra du ann, så stecks han. (Tisteln.)

Tag täckelset av, tvau fingra begrav,
dra opp dom igen, täck övå dä sen.
Ja mena dä smakade gott min vän. (En pris snus.)

Dä satt en pia pau en råijn,
dau kom en ryttare pau gompen
å stack sett röa mällan hennes vite båijn.
Å dä sa: "Smack!"
Å hon sa: "Tack".
Å han for au mä stompen.

(Det kom en ryttare och stack
ett körsbär emellan tänderna

Skriv endast på denna sida!

på flickan och för sedan
bort med skaftet) (stompen).

4759

På en råijn staur en ståijn.
Där ä vin, men inte gjort där.
Där brö, men inte bakt där.
Där ä barn, men inte fött där.
Där lik, men inte dött där. (Kyrkan.)

Pau en gata staur tvau flata,
pau tvau flata ä tvau stölpa.
Pau tvau stölpa ä en säck.
Å pau säcken ä en kaarj.
Å pau kaarjen ä en kvarn.
Å pau kvarnen staur tvau ljus.
Övå ljusen ä en kulle.
Å pau kullen ä en skoj.
Å i den skojan många
Svarta hedningar bor. (Människan.)

Rolle-Bolle lau pau hölla,
Å Rolle-Bolle trella ner.
Å Rolle-Bolle slo ihjäl sig,
Å Rolle-Bolle fanns ej mer.
Ty ingen man i Sveriges lann
Rolle-Bolle laja kan.

Skiv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

43

(Ett ägg, som låg på en hylla och rullade ner och krossades.
Det kan ingen man i Sveriges land laga igen.)

Tvaufot satt pau trefot å aut pau enfot,
dau kom fyrafot å to enfot ifrau tvaufot,
men tvaufot to trefot å slo te fyrafot
å to sin enfot igen.

(En skomakare (tvåfot) satt på en pall (trefot) och åt på en
grisfot (enfot) då kom en hund (fyrafot) och tog grisfoten i-
från skomakaren, men skomakaren tog pallen och slog till hunden
och fick grisfoten igen.)

Hogget i skoen, törkat pau loen.
Krokitt å rätt, hövlat å slätt,
Önt i fåurakätten,
Fölat i stallet. (Fiolen.)

Tolle lau i en vrau, Romle lau övanpau,
Lelle-penne geck å Tolle feck. (Hemkvarnen.)

Tvaufot sto pau förtifot
å ropa övå Agnary
hem te Möcklery:
"Bevare eå fö bröbet,
Som bitå alla vingspelrarna".

(Det var en bonde som gick på sin åker och harvade, Så fick han se en hund (bröbet), som bet ihjäl hönsen (vingspelrana) där hemma, Då steg bonden (tvauft) upp på harven (förtifot) och ropade över oxarna (Agnary) till folket där hemma.)

Tvau smau sprungo före,
tvau stora sprungo ette.
Å de sprungo fort iblann,
men de hinde allri varann. (Vagnshjulen.)

Va ä dä som stauri en vrau
å haa hunnra båijn men kan inte gau? (Sopkvasten.)

Va ä dä som Gud allri sia, kongen sällan, men bongen vaa da?
(Sin like.)

Va ä dä som gaur å gaur men kan inte komma te dörren?
(Klockan.)

Va ä dä som hoggå å hoggå, men dä kan allri hogga au att?
(Dörrhaspen.)

Dä va ett levanne lik i en levanne kista.
(Jonas i valfiskens buk.)

Rot opp å topp ner, sia sol, men ingen sommar.
Skriv endast på denna sida! (Istappen på taket.)

4759

När settå kraukan påu trädstubben? (När trädet är avhugget.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Varföre blia då neå ull ätte di vite fauren än ätte di schvarte?

(Det finns mera vita får.)

46

Hå mönna loppå gaur i en kappe? (Ingen, ty alla hoppa därur.)

När saur bongen höå? (Aldrig, ty han sår frö.)

Gamla gåtor eller barnlekar.

Uppteckn. i Väckelsångs socken av
Fabian Karlsson.

Man säger:

Åmej å Slåmej bodde i ett hus

Å Åmej gick ut.

Vem var då inne?

(Svaras det då: Slå mej, så slar man till den andre)

Va heta prästens skälleko?

(Man håller den tillfrågade i örat tills hans svarar rätt:

Släpp mitt öra!)

Va ha du din makt?

(Man håller den tillfrågade fast i armarna tills han svarar:

I brödkakan.)

Vaa bo vippan?

i östra snippan.

Va görå ho dää?

Läggå ägg.

Skriv endast på denna sida!

4759

Hö mönna?

Skäppornå fulla.

(När man säger dessa frågor och svar, så håller den ene den andre i näsan.)

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

48